

Мы там былі

Пра Швейцарыю мы ведаем у асноўным тое, што там жывуць замочныя, у краіне ёсць горы, смачны шакалад, моцныя банкі і прыгожыя краявіды. Нават у нас, калі недзе бацаць прыгожыя пагоркі, любяць казаць: «Гэта наша Швейцарыя».

Надаўна, на шляху ў Італію, упершыню трапіў у «арыгінальную» Швейцарыю. І цяпер нашу Лагойшчыну буду называць толькі Лагойшчынай, а Сігудай — Сігудай.

Альпы трэба бачыць. Горы займаюць амаль усю Швейцарыю. Прыгожа. Але ў гэтай прыгажосці трэба яшчэ і жыць. Тым больш краіна не мае ніякіх карысных выкапняў.

Калісьці сам папрацаваў у рэах Крайны Поўначы. Там змаваць было цяжка. Але тое быў далёкі край, і за працу давалі добрыя люты, год за два залічвалі. Тут, ля славуэта перавалу Сан-Бернардына, ёсць гарадок, які ў зомовы час на некалькі месяцаў застаецца сам-насам з прыродай. Сумёты забіваюць шашу, і яе на зіму закрываюць.

Непагадзь не дазваляе і выкарыстоўваць авіяцыю, мясцовыя жыхары застаюцца адзінакімі ад Вялікай зямлі. Зразумела, усё неабходнае запасаюць з восені. І ваенны гарнізон тут пастаўлены спецыяльна — з добрай медслужбай і магутнай аварыйна-выратавальнай тэхнікай.

ЛЕТАМ ПРАЗ...



НАТАТКІ АБ ВАНДРОЎЦЫ ПА АЛПЫЙСКАЙ ШВЕЙЦАРЫІ

СНЕЖНЫ СУМЁТ

Пакуль лета, і аўтамабіль спакойна ўзвёз нас на стромкіх сярпацінках на сам перавал. Ведалі, што едем па адной з самых велічных дарог свету. Спыніліся, дзе было можна, выйшлі паглядзець захапляльныя панарамы. У лёгкім адзенні выскочылі — унізе ж снёга неймаверная. А тут тэмпература амаль пад нуль. Не то дождж, не то мокры снег царюць. Паветра — нібы ў нас раннім сакавіком: свежае, амаль марознае. І снег. Ён тут не растае ніколі, сучэльнай коўдрай уціпае схілы.

Ля будынкаў парламента і цэнтральнага дзяржаўнага банка — плошча з пульсуючымі міні-фантамамі — на колькасці кантонаў, на якія падзелена краіна. І моладзь смела абліваецца з іх вадой, стараючыся трапіць пад фантан свайго роднага рэгіёна. А потым бягуць выкручваюць адзенне на ганак парламента.

Непадалёку спыніўся грузавы «мерседэс». Мог бы той лёгка аб'ехаць перавал па спецыяльнай трапаві пад гарой шасцікіламетровым тунэлі. Але вадзіцель не спалохаўся больш цяжкай дарогі, каб па-лабавацца мясцовай прыгажосцю. «Дзе-нідзе раскоднай паліва пад сто літраў на 100 кіламетраў падскокваў, але машына добра цягне, тармазы моцныя», — расказвае. Дарогі тут у гэтай краіне раўняюцца. Што ў нізін, што ў гарах, што ў шматлікіх горных тунэлях — ні ямкі, ні каменчыка. На высокагорнай стаянцы, дзе мы прыпыніліся, па яе края абсталюваліся сцэкавыя студні.

Паводка тут не пагражае нават пры самых моцных ліўнях.

Што краіна асабліва, зразумелі, яшчэ калі толькі перасяклі мяжу з Аўстрыяй. Аўстрыйцы таксама няблага жывуць. А для самай мяжы месціліся гарадскія лецішчы. І там, на градках, пабачыў карціну, тут падобную да нашай — некалькі жанчын ці то палопі, ці то ягады збіралі — сталі, сагнуўшыся долу так, як у нас раней калгасніцы буркі ўручную прапалвалі.

А вось у Швейцарыі так не працуюць. Раўняюцца, нібы вычарчаныя пад лінейку палі ціснуча паміж гор. Ці прырода так акуратна пастаралася, ці людзі іх выраўнавалі? Не скажаў нам пра гэта і мясцовы фермер, з якім завялі гутарку. Заўважлі сістэму «джыпіэс» у кабіне яго трактара. Франц хоць і прахыў тут усё жыццё, але не ўласнаму вочу дыварае пры сьвёбе, а касмічнаму спадарожніку. Пацікавіліся, які даход дае гаспадарка. «Ведаецца, у нас, у Швейцарыі, за даход можна не клапаціцца. Кожны, хто мае працу, будзе мець і заробак!»

Адпрацаваўшы, наш суразмоўца загнаў трактар у агарчык, пабудаваны проста на яго палетках, склаў там усе прылады, прычынны дзверы і з'ехаў на легкаваце. Ні замкоў на дзвярах, ні сігналізацыі не пакінуў.

Пра цэны ў гэтай краіне асобны сказ. Яны тут кусаюцца, амаль у два-тры разы

мі міні-фантамамі — па колькасці кантонаў, на якія падзелена краіна. І моладзь смела абліваецца з іх вадой, стараючыся трапіць пад фантан свайго роднага рэгіёна. А потым бягуць выкручваюць адзенне на ганак парламента. Міма праходзяць чыноўнікі ў строгіх касцюках пад гальштукі, некаторыя прыпыняюцца, каб пасмяяцца з незадачлівых фантанёраў. Зразумела, ніхто нікога не праганяе, паліцыі і блізка не відаць (гэта зусім не азначае, што яе наогул няма).

Дарэчы, фантанаў у швейцарскай сталіцы — безліч. У кожнага свая гісторыя. Былі калісьці драўляныя. А недзе на мяжы XV і XVI стагоддзяў перапрабілі іх на каменны. Сёння, як і раней, піць вадку з іх можна смела. Самай смачнай падалася нам вада з фантана на вядомай Кветкавай вуліцы. Вядомай дзякуючы фільму «Смянацца імгненна» ясны: на яе Шцірліц накіраваў свайго сувязнога, прафесара Плейшнера. Толькі бернская Кветкавая мала падобная да той Кветкавай з фільма, бо карціну здымалі не тут, а ў савецкай Прыбалтыцы.

Рэжысёры закрывалі: «Матор!», і пачалася праца. Вось яна, магія сапраўднага кіно, якое мы ў сёбе пачалі забываць. Кожны рух акцёраў, кожнае слова заважвала, а потым яны яшчэ і станцавалі нешта пад музыку. Ці то для фільма, ці то для глядачоў, якіх сабралася багата побач. Уся вуліца замерла, бачны высокі прафесіяналізм.

Старадаўнія кварталы швейцарскай сталіцы адметныя яшчэ сваімі аркадамі. Гэта такія працяглыя навісы ля дамоў уздоўж вуліц, дзе вельмі зручна хавацца ад дажджу ці ад снёгі. Мы там і хадзілі ў снёгу, выскокваючы толькі глынуць вады з чарговага фантана.

Берн мне здаўся больш строгім, чым другі швейцарскі горад, куды мы потым завіталі. Люцэрн — гэта весела. Тут і плітка пад нагамі заліваецца колераў, і фасады пабудовы размаляваны вясёлымі карцінкамі. На многіх дамах велічныя фрэскі распяваюць, па якіх прычынах і чаму менавіта тут пабудаваны гэты будынак. Міжволі падумалася, а што можна было б напісаць і якімі фрэскамі растлумачыць прычыны з'яўлення некаторых свежых мінскіх новабудоваў, што выклікалі спрэчку грамадскасці.

Тут яшчэ і карнавалы ладзяцца часцяком. Але на наш дзень яны не выпалі. Вечарам прыгожа падсвечваюць берагі гарадскіх азёр і каналаў. І тады нават даросламу падаецца, што ты трапіў у казку.

Візітная картка Люцэрна — 170-метровы драўляны мост, самы старажытны ў Еўропе.

Лета ў горадзе

Сытыя лавы, экзатычныя індзейцы і танцы пад дажджом

Мінскі заапарк адзначыў 30-годдзе. Старажылы памятаюць: яшчэ некалькі дзесяцігоддзяў таму ў пойме Свіслачы ў Чыжоўцы месціся, па сутнасці, проста адкрыты жывы куток клуба аматараў жывёл пры Мінскім аўтазавадзе. Сёння ж калекцыя жывёл у сталічным заапарку складае больш як 4000 асобін амаль 400 відаў, а колькасць наведнікаў перавышае паўмільёна чалавек за год.



Свой «круглы» дзень нараджэння заапарк святкаваў з размахам, запрасіўшы ўсіх ахвотных на адмысловую праграму «Вакол свету за 30 гадоў». Самыя маленькія госці з задавальненнем забавляліся на батутах і атракціёнах, надзімалі і лавілі мыльняны бубалкі, кармілі і гладзілі ягнят і казынят на кантактнай пляцоўцы.

Школьнікі запрасілі да ўдзелу ў інтэрактыўнай гульні-віктарыне «Сцежка следпаўта», пераможцы якой атрымалі прызы. А паглядзець на ўзорныя выступленні гуртка «Коні і поні», які і паслухаць святочны канцэрт з удзелам артыстаў беларускай эстрады і амаль сапраўдных індзей-

ДАРЭЧЫ

Ужо гэтай восенню ў заапарку адзначыць уваходзіны жывёлы Паўднёвай Амерыкі, для якіх узводзіцца экзатарыум — вялікі павільён з асабліва «трапічнымі» умовамі, двама басейнамі, мноствам акарыяў і штучным вадаспадам. У перспектыве будзе пабудаваны таксама пінгвінарый.

цаў, вясёлых клоўнаў і асілкаў братаў Казакоўых, тэатра танца «Гарэм» і белых мядзведзяў, наведнікі прыходзілі цэлымі сем'ямі. Нават раптоўны дождж не сапсаваў агульны настрой гасцям і ўдзельнікам свята.

Не засталася без увагі і тэматычныя выставы. Напрыклад, на адной з экспазіцый — «Пэр'е Мінскага заапарка» — можна было не толькі убачыць і дакрануцца да пер'яў паўліна, фазана, папуга, страуса, але і параўнаць, якія якія памераў нясуць дзікія птушкі, што жывуць у заапарку. Не пустава і пляючка, на якой валанцёры Беларускага таварыства аматараў павукоў-птушкадаў дэманстравалі сваіх гадаванцаў — пад уздыкі захаплення і жаху гаспадары дэманстравалі павукам крыку «прагуляцца» па руках... Але гадоўная цікавінка праграмы, паводле задумкі арганізатараў, мусіла адбыцца ў вальеры льюў — упершыню Алекс, Кіса і Элата дазволілі наведнікам назіраць за сваім абедам.

У дзень нараджэння заапарка адбылося свята і ў аднаго з яго насельнікаў — верблюдзяня, якое з'явілася на свет у маі, нарэшце атрымала імя. На конкурс лепшага імя, абвешчаны ў ліпені, мінчане даслалі 444 лісты і больш як 1000 варыянтаў мянушак. Сярод іх, як расказалі супрацоўнікі заапарка, сустрэліся як традыцыйныя імёны кіштальта Камэл, Гарбунок, так і «ядомыя» (Бублік, Пернік, Бяляш), і нават мудрагелістая абрэвіятура: Чамірхок («Чемпіонат мира по хоккею»), МіЗа (Мінскі заапарк) і г.д. Але найлепшым варыянтам зааэтэхнік Юлія Грышаева, якая працуе з малым ад нараджэння, прызначыла імя Дамір. Аўтарка гэтай мянушкі атрымала ад супрацоўнікаў заапарка памятную сувеніры.

Вікторыя ЦЕЛЯШУК

ШАШКІ

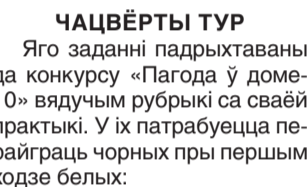
Пад рэдакцыяй міжнароднага арбітра Мікалая ГРУШЭУСКАГА

НІБІТА ЖАНГЛЁР

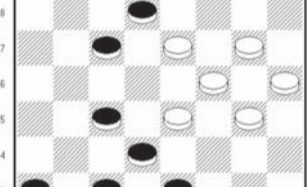
Маніпулюючы фігурамі (простымі шашкамі і дамкамі), нібыта жанглер, Яўген КАНДРАЧЭНКА з Гомеля (на фота) атрымлівае адну перамогу за другой нават у лабараторыях самага высокага рангу. Напрыклад, на чэмпіянаце Еўропы па класічных шашках-64 ён заваяваў бронзавы медаль, у першыя тры дні змаганняў у шашках-64 ён заваяваў пяць перамог у шашках-64.

Палглядзіце, які вынаходліва Кандрэчэнка справу партыю супраць майстра спорту Мікіты Славянава ў дэбюце f2h4 «лятаючы шашак» (бліц-2012): 1. c4 b5 2. g2 f3 3. bc3 g6 4. ba5 cb4! 5. a:c5 d:b4 6. e4f? Узнікла канструкцыя 11 на 11: **Белыя:** a1, a5, c1, d2, e1, f2, f4, g3, h4 (11). **Чорныя:** a7, b4, b8, c7, d8, e5, e7, f6, f8, h6, h8 (11). 6...ed4! 7. c:g7 h:f6 8. a:c3 f:g5 9. h:f6 e:g1x.

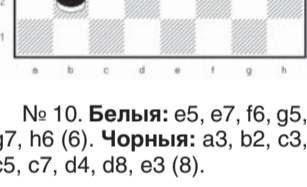
ЧАЦВЁРТЫ ТУР. Яго заданні падрыхтаваны да конкурсу «Пагода ў доме-10» вядучым рубрыкі са сваёй практыкі. У іх прапонуецца пераіграць чорны пры першым ходзе белых:



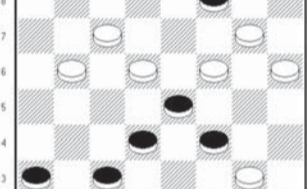
№ 10. Белыя: e5, e7, f6, g5, g7, h6 (6). Чорныя: a3, b2, c3, c5, c7, d4, d8, e3 (8).



№ 11. Белыя: b6, c7, d6, f6, g3, g7, h6 (7). Чорныя: a3, c3, d2, d4, e4, f4, f8, h2 (8).



№ 12. Белыя: b6, d6, e1, f2, f4, f6 (6). Чорныя: a7, b2, b4, d4, h2, h4, h6 (7).



№ 13. Белыя: b6, c7, d6, f6, g3, g7, h6 (7). Чорныя: a3, c3, d2, d4, e4, f4, f8, h2 (8).

РАШЭННІ «Пагода ў доме-10» (М. Грушэўскі): № 4. f8 (g7a) c5! (f6B) h:f8! b4, a5x. B(d2) h:f8, b4, a5x. A(d2) c5, h:f8, b4, a5x. № 5. f2, f8, b4 (c5A) e1, a5 (e3) e1x. A(f6) f8! a5 (e3) e1x (№ 6. g3, c3, b4! e7, d2 (g5A) e3, e3 (h4) f4x. A(e5) e3, e3x. «Варыцьці і задумкі чытача» (В. Варушыца): f8, h6, g3, f14 (c3) c1+... l1? (c3)=.

Даты Падзеі Людзі

Міжнародны дзень леўшуноў.

1907 год — у Нью-Ёрку было пушчана першае таксі. Аднак яшчэ ў XVIII стагоддзі нейкі прадпрыемальнік француз заснаваў заезны двор конных экіпажаў каля капліцы святога Фіяка, апекуна садаваў. «Фіакры» сталі першымі ў свеце наёмнымі грамадскімі экіпажамі. Да гэтага карэты маглі належаць толькі багатым вяльможам. У 1896 годзе французскі аўтамабільны клуб абвясціў, што «сталіцы свету» былі б вельмі дарэчы матарызаваныя «фіакры» — без коней. З фіякаў знялі аблогі, усталявалі заду бензавы рухавік, а каля сядзення фурманка — рулявую калонку і рычагі кіравання. На першым часе задуму не мела паспеху, таму што ніяк не маглі вырашыць, па якім тарыфе аплатаваць працу шафрэраў. Вынайджы ў 1905 годзе лічылнік — таксометр — уцікаміры спрэчку. Ад яго пайшла назва новага віду транспарту — таксаматры, або таксі. Але наогул таксометры — прыборы, што адмярлялі адлегласць, за якую павінен быў разлічыцца пасажыр у канцы шляху, — былі яшчэ ў далапотныя часы, калі ні рухавік унутранага згарання, ні метраў, ні кіламетраў яшчэ і ў паміне не было. Старажытны таксометр уяўляў сабой скрыначку, запоўненую каменчыкамі. Скрыначка чаплялася над адным з колаў экіпажа, і калі кола рабіла поўны абарот, спецыяльная запэчка адчыняла ў скрыначцы аякэнку, з якой у другую скрыначку падаў адзін каменчык. Потым пасажыр расплачваўся з таксістам па колькасці каменчыкаў, якія выпалі. У Амерыцы таксі асабліва любілі гангстэры ў гады сухага закона. Тады не было больш надзеянага, чым таксі, транспарту для перавозкі кантрабанднага апапітнага. Паліцыя іх ні ў чым не падазвала, а ёмістыя таксі, падобныя хутчэй на аўтобусы, тым часам перавозілі сотні бутэлькі з алкаголем. Цяпер, дарэчы, амерыканскія таксі карыстаюцца дрэннай славай. Звычайна гэта эмігранты, якія намагаюцца падмануць пасажыра па максімуме.



Было сказана

Уладзімір КАРАТКЕВІЧ, пісьменнік, пэст, драматург: «Рабі нечаканае, рабі, як не бывае, рабі, як не робіць ніхто, — і тады пераможаш. Нават калі ты слабы, як камар пасярод варажана мора. Таму што толькі дурні разважаюць заўсёды па правілах здаровага сэнсу. Таму што чалавек толькі тады чалавек, калі ён дэзрэта рве панілае на-канаванне і плюе на «справядлівы закон».

Каб дасягнуць пэўнага становішча, імкнучыся да пастаўленай мэты, гэтыя людзі здольны перавярнуць свет. Яны валодаюць унікальнымі поглядамі на жыццё, могуць пакутаваць ад глыбокіх дэпрэсій, але часцей за ўсё захаваюць вясёлы нора і вытрымку нават у самых складаных сітуацыях. Яны валодаюць ярка выражанымі якасцямі лідара, аднак ім неабходна трымаць пад кантролем свае аўтарытарныя імкненні. Многіх з іх прыцягвае небяспечнасць, якая заключаецца не столькі ў рызыцы загінуць, колькі ў жаданні атрымаць перамогу над вялікімі несправядлівацямі.



НАРОДЖАННЯ 13 жніўня

Вікенцій КЛЮЧНИК

СЁННЯ

Table with weather data for various cities: Сонца, Усход, Захад, Даўжыня дня, Мінск, Віцебск, Магілёў, Гомель, Гродна, Брэст.



Месяц

Апошняя квадра 17 жніўня. Месяц у сур'і Авена. Імяніны: Пр. Васіля, Івана, Мікалая, Сяргея, Юрыя. К. Алены, Дзяіны, Іпаліта, Максіма, Яна.

ЗАЎТРА

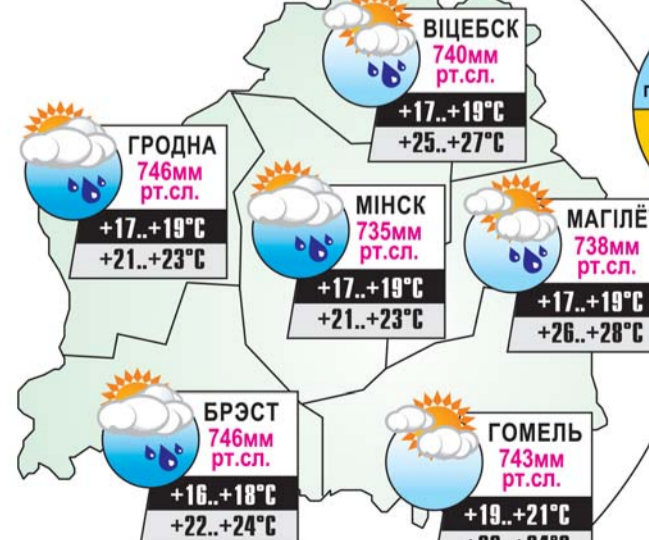


Table with weather forecasts for neighboring cities: Варшава, Кіеў, Рыга, Вільнюс, Масква, С.Пецярбург.

УСМІХНЕМСЯ

Лета ў Беларусі: «Учора плечы згарэлі, сёння ногі застудзіў».

- Ты паццэ умееш?
— Не.
— Дрэнна.
— Дрэнна — умею.

Гатэль спадаваўся. Нумар наогул супер, а ручнікі такія пухнатыя... Ледаць чамадан зачыніў.

Чаму вы вырашылі правесці свой адпачынак за межамі Расіі? — Паесці хочацца.

- Як паспець усё.
1. Нічога не плануецца.
2. Нічога не абядаецца.
3. Нічога не рабіцца.



ЗВЯЗДА БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА

ЗАСНАВАЛЬНІКІ: Савет Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, Палата прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь.

РЭГІСТРАЦЫЙНАЕ ПАСВЕДЧАННЕ ІНФАРМАЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ.

Выдавец — Рэдакцыяна-выдавецкая ўстанова «Выдавецкі дом «Звязда»

АДРАС: 220013, г. Мінск, вул. Б. Хмяльніцкага 10-а.

Тэлефоны: прыёмнай — 287 19 (тэл./факс); адрэдакцыі: лісьмаў — 287 18 64, падпіскі і распаўсюджвання — 287 18 38, 287 17 21, сакратарыята — 292 05 82, аддзелаў за выпуск дадаткаў: «Чырвоная змена» — 292 44 12; «Мясцовае самакіраванне» — 292 44 12, уласных карэспандэнтаў: у Брэсце: 20 37 98, Віцебску: 43 23 74, Гродне: 43 25 29, Гомелі: 40 91 92, Магілёве: 32 74 31, на Мінскай вобл.: (017) 292 21 03; бухгалтэрыя: 287 18 81.

http://www.zviazda.by; e-mail: info@zviazda.minsk.by, e-mail: reklama@zviazda.by

(для зваротаў): zvarot@zviazda.minsk.by

Аўтары апублікаваных матэрыялаў нясуць адказнасць за падбор і дакладнасць фактаў. Іх меркаванні не заўсёды супадаюць з меркаванням рэдакцыі. Рэдакцыя на сваім меркаванні адбірае і публікуе адрасаваныя ёй лісты. Перадруж матэрыялаў, апублікаваных у «Звяздзе», толькі з дазволу рэдакцыі.

Матэрыялы, пазначаныя гэтым значком, носяць рэкламны характар.

Адказнасць за змест рэкламы нясуць рэкламадаўцы.

Газета адрукавана ў Рэспубліканскім унітарным прадпрыемстве «Выдавецтва «Беларускі Дом друку» ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004.

220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 79. Выходзіць 5 разоў на тыдзень. Тыраж 19.878. Індэкс 63850. Зак. № 3349.

М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 Нумар падпісаны ў 19.30

П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 12 жніўня 2014 года.